

ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ПОКАЧВАЩОТО СЕ МОРСКО РАВНИЩЕ ВЪРХУ ТЕРИТОРИАЛНИТЕ ВОДИ И ПРИЛЕЖАЩИТЕ КЪМ ТЯХ ЗОНИ

Григор Пейков

Студент в ПУ „Паусий Хилендарски“

имейл: grishapykov@gmail.com

CONSEQUENCES OF THE RISING SEA LEVEL ON THE TERRITORIAL WATERS AND THEIR RESPECTIVE SEA ZONES

Abstract: Due to the rising sea levels, many states have begun seeing their coastlines continually recede, while some island states face the total loss of their landmass. This issue was never addressed in international treaties and leaves a grey area. This paper will examine the current efforts of the International community to create a rule that would recognise the existing territorial waters and the connected maritime zones as well as the pushback against that new interpretation.

Keywords: Rising sea level, territorial waters, Exclusive Economic Zone (EEZ), statehood, legal certainty and stability.

Един от най-нашумелите проблеми в днешно време е глобалното затопляне, като международното общество вече е поело опит за обща борба с проблема.[1] Самото затопляне предвижда постепенно, повишаване на температурите на световно ниво, но и топене на ледниците и постепенното покачване на морското равнище.[2] Именно последният от тези проблеми създава най-много несигурност в международния ред, тъй като заплашва директно територията на някои брегови държави или съществуването на редица островни държави.[3] За нещастие, международното право е тихо спрямо несигурната територия на тези държави, тъй като конвенцията на ООН за морското право (от тук нататък КМП) не покрива този въпрос, нито има правен обичай.

В този смисъл, ще бъдат разгледани ключовите аспекти относно отстъпващите брегови линии, заедно с възможни решения. За целта, глава първа ще се отнася именно до текущото положение относно териториалните води и прилежащите морски зони. Глава втора ще разгледа кои са проблемите, които произтичат от глобалното затопляне за бреговите държави. За завършек, ще бъдат разгледани решенията на проблема и стъпки, които трябва да бъдат поети от България

Общи положения

Според КМП и международния обичай, териториалните води на държавите се равняват на 12 морски мили от най-близката част на бреговата ивица, над които всяка държава има пълен суверенитет. Изключение има, ако две държави имат срещу-положни брегови ивици на по-малко от 24 морски мили, в който случай, границите

на териториалните води се определят, така че да са с равна дистанция между брега на всяка държава. Отвъд тези води, всяка морска държава има право на Ексклузивна икономическа зона (ЕИЗ), която се простира до 200 морски мили. Разликата при ЕИЗ е, че всяка държава има ексклузивно право единствено върху природните ресурси по дъното и във водата. В случай, че две или повече такива зони се пресичат, държавите са длъжни да договорят как следва да си ги разпределят.[4] Има и други прилежащи зони, като ограничения суверенитет върху континенталния шелф, в случай че той продължава отвъд 200 морски мили, но те няма да са фокус на тази дискусия.

От тези правила има и известни изключения. Например, държавите могат да удължат териториалните си води и ЕИЗ-та си ако разполагат с натурални острови. Тук обаче се прилага едно известно изключение – островът трябва да е годен за живот или за изпълнение на пълноценна търговия, в противен случай, това е просто скала. Разликата е, че държавите имат само 12-те мили териториални води, но не и ЕИЗ от скални формирания. [4] Друго изключение е когато става въпрос за група или части от острови, на които се намира една държава. На такава островна държава като териториални води може да се признаят свързващите води и природни явления които са неизменно свързани с нацията. Последното изключение се отнася до морски територии, които исторически са признати на конкретна държава или са признати чрез конкретна конвенция, като в тези случаи, гореспоменатите правила не биха са прилагали.[4]

Отвъд тези зони, се намират откритите води, които не са собственост на нито една държава. Напротив, те изрично са обявени като достъпни за човечеството. Но тук идва и главният проблем. Член 5 на КМП, който описва, че териториалните води ще започват от нормалната брегова ивица, обявена официално от всяка държава не пояснява дали „традиционната“ ивица е тази която е към момента в реалност или тази, която държавата твърди като своя официална територия. [5] Ако се приеме първата теория, означава че с постепенното потъване на ивиците, повече и повече от териториалните води и Ексклузивните икономически зони ще излизат от суверенитета на крайбрежните държави. Обратното, според втората теория, за брегова ивица ще се смята исторически признатата такава, дори и по-късно тя да потъне. Досегашната практика на държавите и решения на трибуналите, подсказват, че именно първата интерпретация е тази, която към момента би трябвало да се прилага. [5]. Тази интерпретация обаче не следва да бъде приета, тъй като ще създаде следните проблеми

Проблеми с традиционния подход към определяне на бреговата ивица

Проблемите, които могат да възникнат за една държава биха били в 3 главни аспекта – сериозна загуба на собствени териториални води, затруднения в определянето на морските зони между две държави или заплаха за изчезването на самата държава.

Традиционно, държавите се възползват от Конвенцията на ООН за морското право за да разширят възможно най-много прилежащите им морски граници. Пример може да са острови от които държава да удължат своите териториални води и ЕИЗ или държавата е изцяло островна и така тя може да се разположи с водите между всеки свой остров. В случай обаче, че един от островите на държавата стане необитаем, това означава, че бреговата държава би загубила значителна част от своята ЕИЗ, тъй като, необитаеми острови негодни за живот, служат като брегова

ивица само за териториални води. Ако някой от островите потъне напълно, конкретна държава би изгубила всички прилежащи морски зони, а островната държава, потенциално би загубила възможността да притежава водите между потъналия остров и останалите острови формиращи нейната територия. Тези загуби на териториални води и ЕИЗ мога да бъдат и малки, но въпреки това могат да окажат голям ефект върху икономиката на конкретна държава. Това е защото голяма част от залежите на натурални ресурси или риба са в ЕИЗ. Ако тези ресурси попаднат в открити води, всяка друга държава би могла да започне да ложи риба или да излича тези ресурси. [6] Разбира се, тук интересите на всяка държава са главно икономически и ефекта би бил най-слаб

Но, когато става въпрос за отношенията между две държави и как отдръпването на бреговата би повлияло, нещата са по-сложни. Обикновено, морските граници между две държави ще са на еднакво разстояние от всяка точка на бреговете им линии, ако няма друга уговорка. [7] Ако обаче бреговата ивица на едната от държавите потъне повече отколкото на другата, това ще избуца границата в полза на държавата, запазила по-голяма част от бреговата си ивица. Ако пък териториалните води са поделени на база на определен остров или друго образование, което потъне, това би принудило държавите да преговарят и би вкарало несигурност в отношенията им. Втора хипотеза би била в случай, когато бреговете ивици на две държави са били близо до 200 морски мили в следствие на глобалното затопляне, тази дистанция стане над 400 мили. Тогава ЕИЗ на държавите бе биха покрили изцяло водите между двете държави и те биха станали в открити води и субект на негативните ефекти на свободния достъп над ресурсите от всяка държава. Разбира се, не е възможно да се предвидят всички ситуации, които могат да възникнат, но със сигурност, традиционното интерпретиране на как брегова ивица се определя би създавало големи проблеми.

А, третата ситуация, отнасяща се до ситуацията с островните държави е най-притеснителна. Възможно е островна държава да стане необитаема или да бъде напълно потопена в близко бъдеще. [5] Според традиционната теория това би означавало, че островната държава не би имала територия. Елементът постоянна територия е ключов, защото според Конвенцията в Монтевидео, държава съществува когато има територия, население, функционално правителство и международно признание. [8]. Ако се отнеме един от тези елементи това би означавало, че легитимността на островната държава би могла да се оспори. Липсата на държавност означава и липсата на суверенитет и правоспособност да се носят права и задължения. [9] Това значи и загубата на право на териториални води и други прилежащи зони, тъй като само държавите носят тези права. Това несигурно положение би означава и че положението на гражданите на конкретната островна държава ще бъде несигурно, тъй като тяхното гражданско положение ще бъде несигурно, няма да могат да бъдат защитавани пред международни съдилища. Проблемът е, че те не биха се третирали и като бежанци, тъй като според международното право бежанец е човек, който бяга от държавата си защото е преследван заради раса, религия или друг критерии за дискриминация. [10]

Във всеки един от трите общи случая, достъпа до природни ресурси, правните уговорки или държавността на определени играчи на международното ниво би била поставена под въпрос. Затова от последното десетилетие насам се правят опити за промяна на начина за определяне на бреговата ивица. А именно, запазване на бреговете ивици, щом веднъж са признати. [11]

Нова интерпретация на брегова ивица

След 2012 първото заключение какво е традиционното разбиране за брегова ивица, новата интерпретация за статични брегови ивици, независимо от тяхната физическа промяна в истинския свят намира популярност, [5] със идеята да се въведе стабилност и сигурност в международните отношения. [12] Този подход е за предпочитане, тъй като премахва необходимостта от това държавите да хаят ресурси в това периодично да следят своите брегови ивици, позволява сигурност, че определен природен ресурс ще остане у един суверен и предотвратява потенциални конфликти. От друга страна няма значими творби или държавни становища, които да изкарват легитимни ползи от традиционното разбиране за това как се определя бреговата ивица.

С оглед тези съображения, специфично от периода 2017-2021, над 66 делегати на държави са започнали да приканват към нуждата за сигурност и стабилност относно морските зони. Дипломатите на Малдивите и Соломонските острови дори директно формулират желанието праговете граници, от които се изчисляват териториалните води да са фиксирани. [13] Тенденцията към момента е да се създаде нов международен обичай, според който бреговете ивици ще са фиксирани. Но за да се създаде международен обичай са необходими два критерий – почти универсална държавна практика и убеждение, че тази практика е задължителна за държавите. [7] Вече има прецедент държави да започват да смятат тази нова интерпретация като новият правен обичай, например вече има ясна практика за островните държави в Южният Тих океан които поддържат това становище. [14] Изследвания на законодателствата 117 (от грубо 154 държави с излаз на море) държави показват, че 64 от тях използват ексклузивно метод за фиксирано определяне на своите брегови линии без да разчитат на физическата им локация. Това не е показва дефинитивно, че вече има нов обичай, тъй като тази преценка се прави *ad hoc* от международни съдилища и трибунали, но е добра индикация за зараждащ се обичай. [13]

Въпреки това, от изследваните държави – 48, разчитат на физическата делимация по съществуващите физически брегови линии в своите законодателства, 43 от които са членки на КМП. Това становище е застъпено и от повечето автори и от Българското законодателство. [13] С оглед на тези съображения, промяна на начина, по който България определя своята морска ивица е необходимо, тъй като ще позволи да се избегнат редица проблеми които могат да възникнат, ако загубим територии на черноморският ни бряг. Други действия биха били активното ни участие в резолюции на ООН утвърждаващи фиксираните граници и официално признаване на новата интерпретация

Заключение

Оригиналната версия на Договора на ООН за морското право регулира почти всички аспекти отнасящи се до определяне на териториалните води и прилежащите към тях териториални зони. Но, тъй като глобалното затопляне е проблем, който навлиза на дневен ред съвсем наскоро от гледна точка на международното право, няма юриспруденция в тази насока.

В тази среда, традиционното разбиране за брегови линии е че те съответстват на физическото им положение към даден момент. Тази интерпретация, от която се определят морските, обаче, е неподходяща при наличието на проблема с покачващото се морско равнище. Тя би довела до загуба на достъп до природни ресурси, потенциални конфликти с държави съседи и би застрашила някои островни държави.

Именно поради тези проблеми и заради нуждата от стабилност и предвидимост, нова интерпретация на бреговите ивици се заражда. А именно, това са граници, които веднъж определени, остават фиксирани, независимо от физическите промени в следствие на глобалното затопляне. Факта, че това ново четене на чл. 5 от КМП се приема почти мигновено от толкова голяма част от международното общество и липсата на сериозна критика подсказват, че то трябва да е и нашият подход. По конкретно, новото разбиране за бреговите ивици вече е на път да стане международен обичай. От наша страна, България, като държава нямаща какво да губи от приемането на тази интерпретация би могла само да защити своите икономически интереси, а интересите на хиляди, живеещи в островни държави

Библиография:

1. Paris Agreement – United Nations Framework Convention on Climate Change (signed 12 December, entered into force 4 November 2016), 3156 UNTS, 79
2. NASA, The Effects of Climate Change, available at: <https://science.nasa.gov/climate-change/effects/>, accessed on 15 July 2024
3. Katharina Buchholz, Rising Sea Levels Will Threaten 200 Million People by 2100, Statista, available at: <https://www.statista.com/chart/19884/number-of-people-affected-by-rising-sea-levels-per-country/>, accessed on 15 July 2024
4. United Nations Convention on the Law of the Sea (signed 10 December 1982, entered into force 16 November 1994), 31363 UNTS
5. David Freestone, Duygu Çiçek, International Law Aspects of Sea Level Rise, available at: https://www.researchgate.net/publication/375528263_International_Law_Aspects_of_Sea_Level_Rise, accessed on 15 July 2024
6. Gleider Hernandez, *International law*, (Oxford University Press, 2019)
7. North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. Netherlands), I.C.J. Reports 1969
8. Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States (signed 26 December 1933, entered into force 26 December 1934), 165 UNTS 19
9. Malcolm Shaw, *International law*, 9th ed (Cambridge University Press, 2021)
10. Convention relating to the Status of Refugees (signed 28 July 1951, entered into force 22 April 1954) 189 UNTS 137
11. Vidas, D., and D. Freestone. 2022. „Legal Certainty and Stability in the Face of Sea Level Rise: The Development of State Practice and International Law Scholarship on Maritime Limits and Boundaries”, *International Journal of Marine and Coastal Law*
12. The Impacts of Sea Level Rise and the Law of the Sea Convention: Facilitating Legal Certainty and Stability of Maritime Zones and Boundaries” (2022) 99 *International Law Studies: UNCLOS 40th Anniversary Forum*
13. Frances Anggadi, *What States Say and Do About Legal Stability and Maritime Zones, and Why it Matters*, Cambridge University Press
14. The 78th Conference of the International Law Association, held in Sydney, Australia, 19–24 August 2018: